

TÜRKİYE AİLE SAĞLIĞI VE PLANLAMASI VAKFI

CİNSEL SÖMÜRÜ, İSTİSMAR VE CİNSEL TACİZE KARŞI ÖNLEM VE DESTEK İLKELERİ BELGESİ

I. Amaç

Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı (TAP Vakfı) tüm çalışmalarını insan hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde yürütür. Toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği veya bir başka temelde ayrımcılığa, sömürüye ya da bir başka nedene dayanan her türlü cinsel sömürü, cinsel istismar, cinsel taciz ve cinsel saldırıdan arınmış bir ortamın yaratılmasını hedefler.

Kaynağını toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden alan ve bu eşitsizliğin sürdürülebilmesinin aracı olan cinsel istismar, cinsel sömürü ve cinsel taciz insan haklarını ihlal eder ve suç teşkil eder. Aynı zamanda bu eylemlere maruz bırakılanları farklı biçimlerde ve düzeylerde olumsuz olarak etkiler. Cinsel sömürü, istismar ve cinsel taciz, hiyerarşik ilişkilerin hakim olduğu kurumsal ortamlarda bu eylemlere maruz bırakılanların bu durumu dile getirmede yaşadıkları zorluklar nedeniyle çoğunlukla görünmezdir. Bu durumda hem kişi hem kurumsal ortam zarar görmektedir.

Cinsel Sömürü, İstismar ve Cinsel Tacize Karşı Önlem ve Destek İlkeleri Belgesi (Belge), cinsel istismar, cinsel sömürü ve cinsel tacizin yaşanmadığı bir çalışma ortamının yaratılmasına yönelik ilkeleri belirleyerek, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratarak ve bu eylemlere maruz kalanların ya da tanık olanların kendilerini ifade edebilecekleri bir ortam oluşturarak, bireylerin bu eylemler karşısında güçlenmesini ve eylemleri önleyici ve caydırıcı araç ve destek mekanizmaları geliştirecek sürece katkıda bulunmayı hedefler. Belge bu nedenle, kişiler arasındaki ilişkileri sıkı bir disipline sokmayı, rızaya dayalı ilişkileri önlemeyi, belirli bir cinsel ahlakı dayatmayı, ifade özgürlüğünü ve özgür tartışma ortamını engellemeyi, cinsel nitelikli her tür kişisel gerilim ve rahatsızlıkları resmi süreçlere dâhil etmeyi veya bunlara sert yaptırımlar uygulamayı amaçlamaz.

TAP Vakfı cinsel istismar, cinsel sömürü ve cinsel taciz karşı duruşunun etkili bir biçimde uygulanması için bu belgeye ek teşkil edecek uygulama yönergesi hazırlamıştır. Söz konusu uygulama yönergesi ve bu Belge ayrılmaz bütündür ve birlikte uygulanır.

II. Kapsam

Belgedeki hükümler, tüm TAP Vakfı bileşenlerini kapsar. Yer ve zaman sınırlaması olmaksızın tüm TAP Vakfı çalışanlarının, TAP Vakfı ile sözleşme imzalayan tedarikçiler de dahil olmak üzere tüm ortakların iş, eğitim ve öğretim ilişkileri nedeniyle bir arada buldukları tüm

durumlarda uygulanır. Düzenleme, Vakıf içinde meydana gelen olaylar ve Vakıf bileşenleri arasında dışarıda meydana gelen ancak Vakıf ortamına taşınan ve çalışma ortamına etkisi olan eylemler içindir.

Bu politika belgesiyle Vakıf, tüm cinsel sömürü, istismar ve taciz iddialarını değerlendirmeyi, soruşturmanın düzgün işleyişi ve/veya şikâyetçinin korunmasının gerektiği durumlarda ilgili mevzuata uygun olarak idari tedbirler almayı taahhüt eder.

1. Söz konusu istenmeyen cinsel tavır ve yaklaşımlar, aralarında bir kurumsal hiyerarşi olan ve güç asimetrisi bulunan kişiler arasında meydana geldiği ve bu durumun tacize uğrayan kişinin idari kariyerini ve istihdam durumunu olumsuz şekilde etkilediği,
2. İstenmeyen cinsel yaklaşımlar bir ödüllendirme veya misilleme, intikam alma aracı olarak kullanıldığı; sıklığı veya ağırlığı nedeniyle bazı cinsel içerikli yaklaşımların, kişinin öğrenim ya da çalışma ortamını ciddi şekilde bozduğu, düşmanca, aşağılayıcı ve saldırgan bir ortam yarattığı,
3. TAP Vakfı personeli ve iş ilişkisi içerisinde bulunanlar tarafından destek alanlara ve hassas durumdaki toplulukların diğer üyelerine karşı uygulanan cinsel sömürü ve cinsel istismar gibi yasaklanmış eylemlerin meydana geldiği

durumlarda ivedi ve aktif davranır.

III. Önlemler

TAP Vakfı toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği veya bir başka temelde ayrımcılığa, sömürüye ya da bir başka nedene dayanan her türlü cinsel sömürden, istismardan ve tacizden arınmış; tüm insanlara saygılı ve onurlu davranılan bir çalışma ortamı sağlamayı taahhüt eder.

Kurumun Yükümlülükleri:

- Uygun ve güvenli bir çalışma ortamı sağlanması, personeli ve personel tarafından destek sağlanan toplulukları cinsel sömürü, istismar ve taciz eylemlerinden ve diğer yasaklanmış eylemlerden korumak için gerekli sorumlulukları yerine getirmek.
- İşe alım sürecinde aday personelin yasak eylemleri gerçekleştirme öyküsüne dair beyan ve taahhüttün gerçeğe aykırı olması durumunda, aday personeli iş akdinin sonlandırılacağı konusunda bilgilendirmek.
- TAP Vakfı ile iş ilişkisi içerisinde bulunan tüm tedarikçiler, yükleniciler ve ortakların yasak eylemleri gerçekleştirmeleri durumunda gerekli önlemleri almak ve iş ilişkisini sonlandırmak. Bu konuda iş ilişkisi içerisinde bulunulan her kişi ve kuruma bu ilişki başlamadan önce bilgi vermek.
- Tüm personelin cinsel sömürü, istismar ve taciz ve bu eylemleri önlemeye ilişkin bilgi sahibi olacağı ve farkındalığının oluşacağı zorunlu eğitimler hazırlamak veya bu amaçla geliştirilmiş eğitimlere erişim sağlamak.

- Bu belge dahil olmak üzere cinsel sömürü, istismar ve tacizin önlenmesine ilişkin tüm bilgilendirme, erişim ve yönlendirme mekanizmalarının tüm personelinin erişimine uygun halde tutmak.
- Bilgilendirme, erişim ve mekanizmalarının tüm yararlanıcılar tarafından erişilebilir olmasını sağlamak.
- Bir kişinin şikâyet etme yoluna gitmek istemesi/gitmesi nedeniyle, örtülü olarak veya açıkça kişinin iş yaşamının intikam amacıyla zorlaştırılmasının önüne geçilmesi ve korunmasını sağlamak

Personelin Yükümlülükleri:

- Yasaklanmış eylemlere ve ayrımcılığa tolerans göstermemek ve bu eylemlerde bulunmamak.
- İşyerindeki tüm insanlara saygılı ve onurlu bir şekilde ve kendi davranışlarının başkaları tarafından nasıl algılanabileceğinin bilinciyle davranmak.
- İş tanımı çerçevesinde sorumluluğu olan veya sorumluluk aldığı işleri yürütürken uygunsuz cinsel davranışları önleyen nitelikte bir çalışma ortamı oluşturmak, sürdürmek ve birlikte çalıştığı kişilerin belirlenmiş olan davranış kuralları çerçevesinde davranışlarda bulduklarından emin olmak.
- Kurum tarafından sağlanan bu alana ilişkin zorunlu eğitimlere katılmak ve bu alandaki diğer eğitimlere dahil olmak.
- 18 yaşından küçüklerle cinsel ilişkiye girmemek, herhangi bir cinsel davranışta bulunmamak.
- Kurum personeli sıfatıyla kişilere cinsel ilişkiye girmek amacıyla para, iş, mal ve yardım teklif etmemek.
- İhtiyaç sahibi kişileri küçük düşüren veya durumlarını kötüye kullanan davranışlarda bulunmak için yukarıdaki maddede belirtilen aynı veya maddi destek vaadinde bulunmamak.
- Toplumda dezavantajlı konumda bırakılan grupların karşılaşılabileceği çok özel sömürü, taciz ve istismar tehditlerinin farkında olmak.
- Yasaklanmış davranışa tanıklık etme durumunda Kurumun odak kişisine bilgi vermek.
- Birlikte çalıştığı veya işbirliği yaptığı kişilerin bu Belge ve ekleri kapsamında tanımlanan kuralları ihlal ettiğine şahit olmaları veya buna dair endişelenmeleri veya şüphe duymaları durumunda belirlenen prosedürleri takip ederek durumu raporlamak.
- Bu gibi durumların soruşturulması, denetimi veya incelenmesi sürecinde işbirliği yapmak.

IV. Tanımlar

Yasaklanmış Eylem: Bu belgenin amaçları bakımından, cinsel sömürü, cinsel istismar ve cinsel taciz de dahil olmak üzere ayrımcılık, taciz ve görevin kötüye kullanılması toplu olarak “yasaklanmış eylem” olarak adlandırılacaktır. İş performansı veya işle ilgili diğer konularda anlaşmazlık normalde yasaklanmış davranış olarak kabul edilmez ve mevcut belge hükümleri kapsamında değil, performans yönetimi bağlamında ele alınır.

Ayrımcılık: Ayrımcılık, bir kişinin etnisitesi, cinsiyeti, toplumsal cinsiyeti, cinsel yönelimi, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi, din, milliyet, etnik köken, engellilik, yaş, dil, sosyal köken veya diğer benzer ortak özelliklere veya özelliğe dayanan herhangi bir haksız muamele veya keyfi ayrımdır. Ayrımcılık, bir kişiyi veya benzer şekilde konumlandırılmış bir grup kişiyi dışlayan olaylar olabilir veya tacizle ya da yetkinin kötüye kullanılması yoluyla kendini gösterebilir.

Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet (TCŞ): Toplumsal cinsiyet, cinsiyet kimliklerinin tarihsel, toplumsal ve kültürel olarak kurulduğunu anlatan analitik bir kategori olduğu kadar iktidar ilişkilerine ve eşitsizliğin kaynağına işaret eden bir tanımlamadır. Toplumsal cinsiyet temelli şiddet, toplumsal cinsiyet normlarıyla eşit olmayan güç ilişkilerine dayalı olarak kişinin rızasına aykırı şekilde uygulanan şiddettir. TCŞ çoğunlukla kadınlar ve kız çocuklarının maruz bırakıldığı şiddeti tanımlamak için kullanılsa da oğlan çocukları ve erkekler de bu tür şiddetten zarar görebilirler. Kişinin cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliği nedeniyle şiddete uğraması halinde de TCŞ’den bahsedilebilir. TCŞ; temel insan haklarının ihlali, insan onurunun ve kişinin kendi kaderini tayin etme hakkının çiğnenmesi anlamına gelir. TCŞ’nin farklı türleri vardır: Psikolojik, fiziksel, ekonomik, cinsel, dijital şiddet, ısrarlı takip ve flört şiddeti söz konusu türler arasındadır.

Taciz: Taciz hiçbir şekilde istenmeyen, işe müdahale eden veya korkutucu, düşmanca ya da saldırgan bir çalışma ortamı yaratan, karşılaşıldığında maruz kalan kişide saldırı ve aşağılama yarattığı düşünülen ya da algılanan her türlü davranıştır. Taciz, başkasını rahatsız etme, telaşlandırma, kötüye kullanma, aldatma, korkutma, küçümseme, aşağılama veya utandırma eğilimi olan kelimeler, jestler veya eylemler biçiminde gerçekleşebilir. Taciz, tek ya da ayrımcılık tanımında belirtildiği gibi ortak özellikleri ya da nitelikleri olan birden fazla kişiye yönelebilir.

Cinsel Sömürü: Cinsel sömürü; hassas bir durumun, güç ilişkisinin veya güvenin cinsel amaçlarla parasal, sosyal veya politik olarak kazanç sağlamak da dâhil olmak üzere, ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere fiili olarak istismar edilmesi veya istismar edilme girişiminde bulunulmasıdır. Zorla evlendirilme, hamilelik, pornografi ya da fuhuş; mal, hizmet, yardım karşılığı cinsel şantaj; cinsel kölelik olguları da cinsel sömürüye örnektir. Fuhuşa zorlanma durumlarında maddi kaynaklar, hizmetler ve destek karşılığında kişinin seks ticaretine zorlanması söz konusudur.

Cinsel İstismar: Cinsel istismar; güç kullanarak veya eşit olmayan ya da zorlayıcı koşullar altında fiili olarak gerçekleştirilen veya gerçekleştirilmesi tehdidinde bulunan cinsel faaliyettir.

Cinsel Taciz: Kişinin vücut temasında bulunmadan, sözle, gözle, vücut diliyle, posta veya elektronik haberleşme araçlarıyla gerçekleştirilen, cinsel olarak rahatsız eden davranışların tamamı cinsel tacizdir. Cinsel şiddetin, cinsel taciz olarak nitelendirilmesinde süreklilik şartı yoktur.

Cinsel taciz, taciz niteliğindeki hareketlerin yoğunluğuna ve niteliğine göre; basit taciz, sürekli taciz ve ağır taciz olmak üzere üçe ayrılır. Bu listeyle sınırlı olmamakla birlikte, aşağıdaki örnekler belirtilen cinsel taciz türlerini oluşturabilir:

1) Basit taciz: Tehdit, şantaj ya da hakaret unsuru taşımayan, ancak rahatsız edici, istenilmeyen ortamları yaratan hareketlerdir. Örneğin, laf atmak, cinsel içerikli şaka yapmak ve iltifatlarda bulunmak ya da argo sözcükler kullanmak, flört etmek için olağanın ötesinde ısrarcı davranışlarda bulunmak, pornografik materyal ile rahatsız etmek, kişinin cinsel yaşamıyla ilgili sorular sormak veya dedikodu üretmek.

2) Sürekli Taciz: Basit tacizin, uyarılara rağmen sürekli yapılması halinde söz konusu olur.

3) Ağır Taciz: Tehdit, şantaj ya da hakaret ve benzeri fiillerle ortaya çıkan ve kişinin davranışlarını kontrol etmeye yönelik hareketlerdir. Kişinin mesleki ya da akademik otorite konumunu suistimal etmesiyle ilgili olabileceği gibi, eşit statüde olanlar arasında da ağır taciz durumları gerçekleşebilir. Cinsel içerikli teklife uymadığı durumlarda kişinin öğrencilik, akademik ya da iş hayatıyla ilgili bedeller ödeyeceğinin, uyduğu takdirde ise hak etmediği kazançlar sağlanacağı açık olarak söylendiği veya ima yoluyla belirtildiği durumlarda söz konusu olur.

Cinsel Saldırı: Kişinin rızası olmaksızın elleme, dokunma, sarılma gibi vücut dokunulmazlığını ihlal eden davranışların tamamı cinsel saldırıdır.

İlk şekilde, cinsel saldırı cinsel birleşme olmaksızın durumun özelliklerine göre sarılmak, ellemek, okşamak, dokunmak sayılabilir.

İkinci tür ise kişinin rızası ve isteği dışında, vücuduna herhangi bir cisim veya organ aracılığıyla vajinal, oral, anal yoldan gerçekleşen her türlü saldırı nitelikli cinsel saldırıdır.

Çocuğun Cinsel İstismarı: 18 yaşından küçüklere karşı gerçekleştirilen cinsel saldırı ve cinsel taciz eylemleri “çocuğun cinsel istismarı” olarak değerlendirilir.

Görevin Kötüye Kullanılması: Görevin kötüye kullanılması, kişinin pozisyonunu, yetkisini ya da gücünü başka bir diğer kişi üzerinde uygunsuz şekillerde kullanmasıdır. Otoritenin kötüye kullanılması, yıldırma, tehdit, şantaj veya zorlama kullanımını içeren, ancak bunlarla sınırlı

olmayan, düşmanca veya saldırgan bir çalışma ortamı yaratan davranışları da içerebilir. Cinsel taciz de dahil olmak üzere ayrımcılık ve taciz, otoritenin kötüye kullanılması eşliğinde gerçekleşebilir.

Maruz Bırakılan Kişi: Yasaklanmış eylemlerden doğrudan etkilenen kişidir.

Fail/iddia Edilen Fail: Fail, yasaklanmış eylemleri uygulayan kişidir. İddia edilen fail, yasaklanmış eylemleri yaptığı öne sürülen kişidir.

Etkilenen Kişiler: Olası yasaklanmış eylemlerin ya da bu eylemlerin maruz kalan kişiler üzerindeki etkilerinin görgü tanıklarını, şahitlerini ve olası yasaklanmış eyleme karışan tüm çalışanları kapsar.

Misilleme: Cinsel veya duygusal amaçlı girişim ve teklifleri reddetmesi ya da tacize uğradığını düşünerek şikâyet etme yoluna gitmek istemesi/gitmesi nedeniyle, örtülü olarak veya açıkça kişinin iş veya eğitim yaşamının intikam amacıyla zorlaştırılması da bir taciz türü olarak değerlendirilir.

Onarıcı Adalet: Onarıcı adalet, mağdurun ihtiyaçlarını tam olarak anlamaya yönelik olup, bulunacak çözümlere mağdurun yanında çevresi ve tacizde bulunduğu iddia edilen kişi ve onun çevresinde sürece dahil ederek ulaşılmasını hedefler. Ancak bu tür çözüm yolları, disiplin ve ceza soruşturması veya diğer hukuksal başvuru yolları üzerinde zamanaşımının durması ya da kesilmesi sonucunu doğurmayan, mevcut başvuru imkânlarına alternatif ya da bu yollara başvurmanın önkoşulu niteliğinde olmayan Vakıf içi bir çözüm yolu olarak öngörülmektedir. Onarıcı adalet, kesinlikle arabuluculuk ve uzlaştırma demek değildir.

V. İlkeler

1. Gizlilik İlkesi

Vakıf, cinsel taciz iddialarının ele alınmasında tüm aşamalarda başvuru sahibi kişi ve şikâyet edilen kişinin özel hayatlarının gizliliği ilkesine uygun davranacaktır. Gizlilik ilkesi, özellikle cinsel taciz iddialarının, ihtilaf halindeki kişilerin özel yaşamlarıyla ilgili ayrıntıların sosyal ortama taşınmadan çözüme kavuşturulabilmesi açısından da önem taşımaktadır.

2. Özen Gösterme İlkesi

Vakıf, cinsel taciz iddiaları karşısında, tacize uğrayanın tekrar mağdur edilmesine yol açabilecek ve tarafların insan onurunu zedeleyebilecek her türlü davranıştan kaçınmak ve bu tür davranışların ortaya çıkmasını önlemek hususlarında dikkat ve özeni gösterir. Özellikle cinsel taciz ve saldırı iddialarıyla ilgili başvuru sürecinde bu ilke, mağdurun tekrar mağdur edilmemesini sağlamaya yöneliktir.

3. Güven İlkesi

Vakıf, gizlilik ve özen gösterme ilkelerine riayet ederek, tarafların güven duygusunu zedelemeyecek şekilde davranacaktır.

VI. Beyan ve Delillendirme

Cinsel şiddet, çoğunlukla tanığı olmayan, kayda geçmeyen ve bu sebeplerle anlatılması, kanıtlanması zor bir eylemdir. Bu durum cinsel taciz ve saldırının gerçekleşmesine mahal vermekte, sistematik hale gelmesine neden olmaktadır. Bu gibi durumlarda somut kanıt aramak, şiddete maruz kalan kişiyi beyana zorlamak olayın doğasına ve politika belgesinin ilkelerine aykırıdır. Bununla birlikte tacize uğrayan kişilerin soruşturmada delil olarak kullanılabilir. Yapılan beyan sonrası işletilen süreçte iddia sahibinin kasıtlı olarak yalan söylediğinin ve yanlış beyanlarda bulunduğunun hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde kesin olarak anlaşıldığı durumlarda disiplin yaptırımı uygulanır. Bu politika belgesi, Vakfın tüm bileşenlerini cinsel taciz iddiaları üzerinden duygusal ve diğer kişisel hesaplaşmaların görülmemesi konusunda uyarır.

VII. Cinsel Sömürü, İstismar ve Cinsel Tacize Maruz Kaldığını Düşünen Kişinin Alabileceği Önlemler

- 1) Cinsel İstismar, Sömürü ve Cinsel Tacize Karşı Önlem ve Destek İlkeleri Belgesi'ni okumak
- 2) Cinsel tacize açık olabileceğini düşündüğü durum ve kişilerden uzak durmak.
- 3) Davranışın hoş karşılanmadığı konusunda kişiyi açık bir şekilde uyararak, istemediği cinsel yakınlaşmalar konusunda açıkça "hayır" demek, devam etmesi durumunda da davranışına son vermezse resmi girişimde bulunulacağını bildirmek.
- 4) Rahatsız edici bir davranışta bulunan kişiye bu davranışına son vermezse resmi girişimde bulunacağını bildirmek.
- 5) İlk andan itibaren, soruşturmada delil olarak kullanılabilir ne tür materyal varsa toplamak, olaylara dair kayıt tutmak, delilleri saklamak ve olayı yakın kişilerle paylaşmak.
- 6) Destek almak ve haklarını öğrenmek maksadıyla kurulan birime başvurmak.
- 7) Vakfın Cinsel Sömürü, İstismardan Korunma (CSİK) Odak Kişisi olarak belirlediği kişiye başvurmak, aynı zamanda danisma@tapv.org.tr elektronik posta adresine yazılı olarak bildirimde bulunmak.
- 8) Önleme ve korunma için emniyet birimlerine veya savcılığa başvurmak

VIII. Rahatsız Edici Davranışlarda Bulduğunu Fark Eden Kişiyi Öneriler

- 1) Cinsel Sömürü, İstismar ve Cinsel Tacize Karşı Önlem ve Destek İlkeleri Belgesi'ni okumak

- 2) Başkalarının istek, rıza, tutum ve sözlü ifadeleri konusunda duyarlı davranmak ve cinsel yaklaşımlarda karşı tarafın rızasının olup olmadığı konusunda emin olmadan ilerlememek
- 3) Davranışın rahatsız edici olduğunu fark eder etmez özür dilemek, oluşan rahatsızlığı önemsiz saymamak veya görmezden gelmemek
- 4) Benzer davranışlardan veya davranışıyla rahatsız ettiğini düşündüğü kişiyi tedirgin edecek tavırlardan uzak durmak
- 5) Rahatsız olan kişinin üstü konumdaysa veya aralarında herhangi bir tür hiyerarşi ilişkisi varsa o kişiyle ilgili yetkilerini başka birine devretmek, danışmanlığını üstlenmemek
- 6) Bilgi almak için odak kişisine başvurmak

Bu belge ve ekleri ile Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı, yukarıda açıklanan amaç, ilke ve öneriler çerçevesinde, Vakıf bileşenlerinin cinsel sömürü, istismar ve cinsel taciz konusunda farkındalığının artması ve bu tür olayların engellenmesi için çaba göstermeye, bu tür iddialar ve şikâyetler söz konusu olduğunda etkin bir soruşturma ve yaptırım mekanizması işletmeye hazırdır.

EK- Cinsel Sömürü, İstismar Ve Cinsel Tacize Karşı Önlem Ve Destek Uygulama Yönergesi